

SBMIs remissvar avseende förslag till direktiv om markövervakning och markresiliens

SBMI är branschorganisationen för producenter och leverantörer av bergmaterial samt branschens underleverantörer. Föreningen samlar cirka 90 procent av den svenska bergmaterialindustrin. Bergmaterialindustrin producerar årligen cirka 100 miljoner ton bergmaterial och har årligen cirka 100 miljöprovningar på MPD-nivå eller högre.

Sveriges Bergmaterialindustri (SBMI) har givits möjlighet att yttra sig över remiss av förslag till direktiv om markövervakning och markresiliens. Yttrandet avgränsas utifrån SBMIs uppdrag och fokuserar på de delar som berör bergmaterialindustrins verksamhet.

Inledning

SBMI anser att marken är en viktig resurs och att det är viktigt att stärka markhälsan inom EU. God markhälsa är en förutsättning för biologisk mångfald och för leverans av ekosystemtjänster, samt är nödvändigt för att möta miljömässiga, samhälleliga och ekonomiska behov. SBMI ställer sig därför bakom syftet med direktivet, det vill säga att bidra till att långsiktigt förbättra markhälsan inom EU:s gränser med målet att uppnå god markhälsa till 2050. Däremot är SBMI tveksam till att det är lämpligt att reglera frågor som rör markhälsa på EU-nivå. Oavsett måste subsidiaritetsprincipen värnas och mindre ingripande åtgärder som bidrar till att uppfylla målet bör övervägas.

Nedan utvecklas SBMIs synpunkter.

Direktiv för markhälsa får inte påverka möjligheterna att förenkla miljötilståndsprövningen

SBMI ifrågasätter behovet av en EU-gemensam lagstiftning på området markhälsa. Det är viktigt att värna om subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen och därmed ge utrymme för olika nationella och lokala förutsättningar i form av stor flexibilitet. SBMIs bedömning är att förslaget kommer att medföra stora kostnader för övervakning och rapportering. Dessa kostnader måste stå i proportion till direktivets syfte.

Det pågår nu en utredning som ska leda till enklare och kortare processer för miljöprovningen enligt miljöbalken (Dir. 2023:78). Miljötilståndsprövningarna behöver förenklas och förkortas genom att göra provningen mer flexibel, effektiv och förutsebar. Långa provningar är idag ett hinder för den gröna omställningen. Dessutom finns det utredda förslag från den tidigare Miljöprovningensutredningen (SOU 2022:33) som kan genomföras redan nu. Det är viktigt att ett nytt direktiv om markövervakning och markresiliens inte påverkar möjligheterna till att vidta åtgärder i Sverige för att förenkla tillståndsprövning för olika verksamheter.

Principer om metoder för begränsning av markexploatering riskerar att få negativa konsekvenser för samhällsbyggandet

Förslaget till direktiv handlar i ett första skede till stor del om övervakning och kartläggning av markhälsa i medlemsstaterna. SBMI konstaterar att påverkan på bergmaterialindustrin beror på flera olika faktorer. Till stor del kommer det bero på hur Sverige genomför förslaget och hur kommande reglering kommer att samspela med övrig EU-rättslig lagstiftning på området (exempelvis art- och habitatdirektivet och förordning om naturrestaurering).

Artikel 11 "Metoder för begränsning av markexploatering", slår fast principer för markexploatering som enligt SBMI kan innebära långtgående konsekvenser för samhällsbyggandet. Att "så långt det är tekniskt och ekonomiskt möjligt" undvika eller minimera förlust av markens kapacitet att tillhandahålla flera ekosystemtjänster, innebär en risk för negativ påverkan på råvarutillgång, materialförsörjning och möjligheten att elektrifiera samhället. Därmed riskeras att den gröna omställningen försåras, fördyras och försenas. För att klara klimatomställningen måste Sverige bygga exempelvis nya industrier, energiproduktion och bostäder, vilket innebär ianspråktagande av mark. Det är därför viktigt att principer för markexploatering tar hänsyn till olika samhällsintressen.

SBMI anser också att det är mycket långtgående att "i största möjliga utsträckning" kompensera för förlust av markens kapacitet för att tillhandahålla flera ekosystemtjänster. Kompensation kan vara ett verktyg för att kompensera för negativ påverkan som kvarstår inom ett påverkansområde, men om kompensation ska kunna genomföras måste det finnas ett väl utvecklat system för hur detta ska gå till, vilket saknas idag. Dessutom finns det inte någon avgränsning i hur mycket som ska kompenseras.

Om artikel 11 syftar till att vidta åtgärder enligt hänsynshierarkin undrar SBMI varför inte restaurering omfattas. Restaurering och efterbehandling är vanliga åtgärder efter avslutad täktverksamhet som kan bidra till ökad biologisk mångfald. Om hänsynshierarkin är utgångspunkten bör även restaurering ingå.

Hänsyn måste tas till naturligt höga bakgrundshalter

Medlemsstaterna ska etablera ett ramverk för övervakning utifrån markdistrikten. Övervakningen ska omfatta ett antal obligatoriska parametrar som kallas jorddeskriptorer liksom principer för begränsning av markexploatering: försaltning, jorderosion, förlust av organiskt kol, kompaktering, övergödning, förorening, reduktion av vattenhållande förmåga, försurning och förlust av biologisk mångfald. För ett antal deskriptorer anges gränsvärden. Det räcker att ett av kriterierna inte nås för att marken ska räkas som ohälsosam. Behörig myndighet ska identifiera områden där åtgärder behöver vidtas.

SBMI anser att det är viktigt att förslaget respekterar att mark varierar stort inom unionen. Därför måste referensvärden rymma den naturliga variation som finns inom EU. Det innebär att en bedömning av markhälsan måste utgå från en helhetsbedömning från behörig nationell myndighet. I delar av Sverige påverkar berggrunden markens innehåll och ger naturligt höga bakgrundshalter av exempelvis metaller, utan att det innebär en bristande markhälsa.

Stockholm 2023-11-02

Mårten Sohlman
VD SBMI

Lisa Sennström
Hållbarhetschef